

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

หนังสือ

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. บทวิเคราะห์สหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย : เศรษฐศาสตร์การเมือง
ว่าด้วยชาวนายุคใหม่. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- กาญจนา แก้วเทพ. การพึ่งตนเอง: ศักยภาพในการพัฒนาของชนบท. กรุงเทพมหานคร :
สภาคาทอликแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, 2530.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. รัฐ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ธีรยุทธ บุญมี. สังคมเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร : มิ่งมิตร, 2536.
- บัณฑิต อ่อนดำ, บรรณาธิการ. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท: ประสพการณ์ของประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533.
- ประเวศ วะสี. การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, 2535.
- . แนวคิดและยุทธศาสตร์สังคมคุณภาพและวิชา. กรุงเทพมหานคร : โกลบอล คิมทอง,
2536.
- พฤทธิสถาน ชุมพล (แปล). มองทฤษฎีการพัฒนาอย่างวิเคราะห์. จาก David Foldworthy.
Analysis Theories of Development. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- พิศิษฐ์ ชาญเสนาะ. คนกู่ทะเล. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลบอล คิมทอง, 2537.
- มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม. ความหมายไม่ได้หายไปไหน. กรุงเทพมหานคร : เจนเดอร์ พับลิชชิง
เฮ้าส์, 2537.
- วิทยากร เชียงกุล. ศึกษาบทบาทและความคิด บัวย อึ้งภากรณ์. กรุงเทพมหานคร : ผลึก, 2531.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. ตำนานประชาชน สายธารสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท.,
2535.
- วิมล คงสกุลถาวร. สี่จจะจากดงใหญ่. กรุงเทพฯ : ECO PRESS, 2534.

สมาคมทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา. การดำรงอยู่ของชุมชน กระบวนการต่อสู้และการพัฒนา กรณีศึกษากลุ่มพัฒนาเขตจอมทอง ศูนย์สังคมพัฒนาเชียงใหม่.

กรุงเทพมหานคร : สมาคมทอลิกแห่งประเทศไทย, 2533.

สุชาย ตีรรัตน์. รัฐไทย : รัฐรวมศูนย์-ศูนย์รวมปัญหา. เอกสารเพื่อการศึกษาและเข้าใจปัญหาท้องถิ่น ลำดับ 5., โครงการศึกษาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. พัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในประเทศไทย : แง่คิดเกี่ยวกับพลวัตทางการเมือง. ใน ฉลอง สุนทราวาณิชย์ (บรรณาธิการ). วิพากษ์สังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2538.

เสน่ห์ จามริก และ ยศ สันตสมบัติ (บรรณาธิการ). ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536.

———. ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536.

———. ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536.

เสรี พงศ์พิศ (บก.) ทิศทางหมู่บ้านไทย. กรุงเทพมหานคร : หมู่บ้าน, 2531.

อนุสรณ์ ลิ้มมณี. ที่มาด้านโครงสร้างของนโยบายการร่วมมือระหว่างรัฐกับทุนการวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจการเมืองเกี่ยวกับการปรับกลยุทธ์ของรัฐในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2534.

อาพันธ์ กาญจนพันธุ์. ความคิดและความเคลื่อนไหวทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

เอนก นาคะบุตร. จุดเปลี่ยนการพัฒนาชนบทและองค์กรพัฒนาเอกชนไทย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536.

บทความ

กนลา ชันธปราบ-สุภาพณิชย์. แนวทางที่ใช้ในการศึกษาการเมืองเปรียบเทียบ. ใน ระบบการเมืองเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537 : 39-98.

กฤษ เพิ่มทันจิตต์. อิทธิพลขององค์การระหว่างประเทศและรัฐบาลต่างประเทศที่มีต่อนโยบายเศรษฐกิจไทย : กรณีศึกษาว่าด้วยธนาคารโลก. ใน รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์ และ สมบูรณ์ ศิริปราชัย, บรรณาธิการ. ทฤษฎีการพึ่งพากับสังคมเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528 : 125-321.

ชม ยอดแก้ว. การขอมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต. ใน เสรี พงศ์พิศ, บรรณาธิการ. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท. 2536 : 525-541.

ชยันต์ วรรณะภูติ. การกำหนดกรอบคิดในการวิจัย. ใน อุทัย ดุลยเกษม (บรรณาธิการ), การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและการพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น : 2536.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กลุ่มยุทธศาสตร์ และประชาชนในขบวนการพัฒนาสังคมไทย. รัฐกับสังคม : ไตรลักษณ์รัฐไทยในพหุสังคมสยาม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533 : 190-233.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. คติเกี่ยวกับรัฐของประชาชนไทยจากวรรณกรรมปากบ่ได้, ธรรมศาสตร์. ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 (กันยายน 2526) : 142-161.

บรรจง นะแส. การพัฒนาภาคใต้ตามแนววัฒนธรรมชุมชน. ใน พรรคศักดิ์ ผ่องแผ้ว, บรรณาธิการ, พื้นบ้านพื้นเมืองถิ่นไทยทักษิณ. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2534 : 109-120.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและปัญหาเสรีภาพ. ใน พิภพ ธงไชย พระดุขฎี เมธงกูโร และคณะ (บรรณาธิการ), คิดถึงคนไกลบ้าน...ป่วย อึ้งภากรณ์. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมล คีมทอง, 2531 : 275-283.

พิศิษฐ์ ชาญเสนาะ. ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรชายฝั่งทะเลและพื้นที่ป่าชายเลน กรณีบ้านสีเกา จังหวัดตรัง. ใน สุริชัย หวันแก้ว (บรรณาธิการ), การใช้ทรัพยากรกับความขัดแย้งทางสังคม พลวัตของการเป็นนิสิตกับทางเลือกการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535 : 53-71.

ไพศาล ช่างฉ้า. องค์กรชาวบ้านกับงานพัฒนาเอกชน:พัฒนาการด้านแนวคิดและการปฏิบัติ. จุลสารทางเลือกการพัฒนา ปีที่ 4 ฉบับที่ 3: 1-10.

- ฟิลิป เฮอร์ซ. หมู่บ้านรัฐ - รัฐหมู่บ้าน. ใน อนุรักษ์ กุซงคกุล (บรรณาธิการ), รัฐกับหมู่บ้านในไทยคดีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533 : 112-145
- วิวัฒน์ พันธวุฒิชยานนท์. ชุมชนคนหาปลา ชีวิตก็เป็นหนึ่งเดียวกับป่าไม้ทะเลและฝูงปลา. สารคดี. ปีที่ 7 ฉบับที่ 81 (พฤศจิกายน 2534) : 136-148.
- สมเจตนา มณีโมไนย. วัฒนธรรมใจที่ปรากฏในท้องถิ่นภาคใต้. ทักษิณคดี ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มิถุนายน-กันยายน 2537) : 14-29.
- สมพงษ์ พัดบุญ. ช่องว่างระหว่างขบวนการเพื่อพัฒนากับองค์กรชาวบ้านและประชาชน. ทางเลือกการพัฒนา. ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม - กันยายน 2529) : ไม่ระบุ.
- สมาคมหยาดฝน. องค์กรชุมชนกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่งเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ใน วิวัฒน์ คติธรรมนิธย์ (บรรณาธิการ), สัทธิชุมชน การกระจายอำนาจจัดการทรัพยากร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536 : 251-301.
- สุขสันต์ บุญยากร. องค์กรประชาชนกับงานพัฒนา : ความเคลื่อนไหวทางแนวความคิดในภาครัฐบาล. ทางเลือกการพัฒนา ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน 2539) : ไม่ระบุ.
- หะสัน หมัดหมาน. ควรมองสังคมมุสลิมอย่างไร:กรณีสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้. ทักษิณคดี 3 (มิถุนายน-กันยายน 2536) : 49 - 59.
- อัมพร แก้วหนู. องค์กรชาวบ้าน. วารสารแลใต้ 5 (กันยายน-ตุลาคม 2535) : 38-49.

เอกสารอื่นๆ

- โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนา. องค์กรประชาชนกับทางเลือกการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง. เอกสารประกอบการสัมมนา ระหว่างวันที่ 30 - 31 ตุลาคม 2530 ณ ห้องประชุมสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. แนวคิดและมาตรการในการเสริมสร้างบทบาทของกลุ่มในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย. รายงานเสนอต่อสมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทยและมูลนิธิฟรีดิช แอบเบิร์ต, กรุงเทพมหานคร, 2526.
- นิธิ ฤทธิพรพันธุ์. รายงานการติดตามประเมินผลโครงการเสริมพัฒนาชนบท อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง (กันยายน 2532-กรกฎาคม 2533). เอกสารสมาคมหยาดฝน, 2533.

บุญเลิศ ผาสุก. การประมงทะเลในน่านน้ำไทย. ใน กรมประมง. รายงานผลการสัมมนาเรื่องอนาคตประมงไทย. กรุงเทพมหานคร, 2530.

ประเวศ วะสี. การพัฒนาสถาบันเกษตรกร. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการพัฒนาสถาบันเกษตรกร 3-4 พฤษภาคม 2536, กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิหมอชาวบ้าน, 2536.

ประมง, กรม. สำมะโนประมงทะเลแห่งประเทศไทย พ.ศ.2510. สำนักงานสถิติแห่งชาติ
สำนักงานนายกรัฐมนตรี และ กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

พฤทธิสถาน ชุมพล ม.ร.ว. เอกสารประกอบการสอนวิชาพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์
ชั้นเรียนระดับปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ม.ป.ป.

พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. โครงสร้างอำนาจและชนชั้นนำในชนบทไทย ศึกษากรณีหมู่บ้านดั้งเดิมและหมู่บ้านที่กำลังเปลี่ยนแปลง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ (พัฒนาสังคม), 2533.

วิราวี วัฒนกิจ. องค์กรชาวบ้านมุสลิม ภาพพ้องการล่มสลาย. 2530. (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

สมเจตนา มุณีโมไนย. ความสัมพันธ์ระหว่างชาวมุสลิมกับชาวพุทธในหัวเมืองปักษ์ใต้ชายฝั่งทะเลตะวันตก: ศึกษาผ่านวัฒนธรรมชุมชน เฉพาะกรณีจังหวัดตรัง. เอกสารประกอบการประชุมเสวนาระหว่างชาวมุสลิมกับชาวพุทธภาคใต้, 2532. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

สมาคมหยาดฝน. งานรณรงค์-เผยแพร่กรณีป้าชายเลนจังหวัดตรัง. ม.ป.ป.

สัมภาษณ์

กอบเจาะ (สนั่น) หมุดหยี่. อดีตผู้นำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2537.

———. อดีตผู้นำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2537.

———. อดีตผู้นำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2537.

กฤษฎา เครืออ่อง. นักข่าวท้องถิ่น. สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2537.

เงื่อม ดวงดาว. ชาวบ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 18 สิงหาคม 2537.

จงกล นวลศรี. ชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2537.

เจ๊ะหลง หมิ่นทอง. ผู้อาวุโสบ้านบางค่างดาว. สัมภาษณ์, 3 พฤษภาคม 2537.

———. ผู้อาวุโสบ้านบางค่างดาว. สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2537.

- . ผู้อาวุโสบ้านบางค่างคาว. สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2538.
- เจ๊ะสัน โดยลำดับ. อดีตแกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2537.
- เจ๊ะหะ รัญวาสี. ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2537.
- ชลด ดำมีศรี. ชาวบ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 23 สิงหาคม 2537.
- ชาเมีย สุนาทุ. ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2537.
- ดลละ จงรักษ์. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2537.
- दनัย สุขสกุล. ปลัดอำเภอ ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง, สัมภาษณ์, 4 พฤษภาคม 2537.
- ดวงใจ ลำพา. นักพัฒนา. สัมภาษณ์, 28 มิถุนายน 2537.
- ดะเส็ม รัญวาสี. ผู้ใหญ่บ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2537.
- ดาโอด วาราช. ผู้นำศาสนา (โต๊ะอิหม่าม บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2537.
- . ผู้นำศาสนา (โต๊ะอิหม่าม บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2537.
- ดำ เหล็กเกิดผล. อดีตโต๊ะอิหม่ามบ้านบางค่างคาวและอดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านแหลมมะขาม. สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2537.
- ดำหมี เหล็กเกิดผล. ผู้จัดการหลุมถ่าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2537.
- เดะ (ไม่ทราบนามสกุล). เจ้าของร้านค้า (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2537.
- แดง สุนาทุ. ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2537.
- ตอหมัด รัญวาสี. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 6 มิถุนายน 2537.
- ถนอม ทองชาติ. ชาวบ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 25 สิงหาคม 2537.
- ถนอม บุญเดช. เจ้าของแพปลา (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2537.
- ถ้วน รักภู. ชาวบ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2537.
- ท้วม เหล็กเกิดผล. ชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2537.
- ทำเส็น ทิพย์ทอง. ผู้อาวุโสบ้านบางค่างคาว. สัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2537.
- . ผู้อาวุโสบ้านบางค่างคาว. สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2538.
- หุ้ม หาปลา. ผู้อาวุโส (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2537.
- นัด จันดำ. ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2537.
- นิต อำหมัด. ผู้นำธรรมชาติ. สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2537.

บุญรัตน์ สิทธิชัย. ผู้ใหญ่บ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2537.

บุญ นวลศรี. อดีตผู้นำศาสนา(โต๊ะอิหม่าม),ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม).

สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2537.

———. อดีตผู้นำศาสนา(โต๊ะอิหม่าม),ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม).

สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2537.

———. อดีตผู้นำศาสนา(โต๊ะอิหม่าม),ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม).

พฤศจิกายน 2536.

———. อดีตผู้นำศาสนา(โต๊ะอิหม่าม), ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม).

สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2537.

———. อดีตผู้นำศาสนา(โต๊ะอิหม่าม),ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม).

สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2537.

———. อดีตผู้นำศาสนา(โต๊ะอิหม่าม),ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม).

สัมภาษณ์, 6 มิถุนายน 2537.

———. อดีตผู้นำศาสนา(โต๊ะอิหม่าม),ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม).

สัมภาษณ์, 1 กรกฎาคม 2537.

บุญ มาดทั้ง. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์, 26 สิงหาคม 2537.

เบญญู นวลศรี. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์,

พฤศจิกายน 2536.

———. 26 พฤษภาคม 2537.

———. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2537.

บุญนะ คงศรี. ครูโรงเรียนบ้านบางค่างคาว. สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2537.

บุญภพ ภักดิ์ย่อง. แกนนำชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, พฤศจิกายน 2536.

———. แกนนำชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 21 มิถุนายน 2537.

———. แกนนำชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2537.

บุญรัตน์ สิทธิชัย. ผู้ใหญ่บ้านบ้านหัวหิน. สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2537.

บุญลาด ถั่วเกาะยาว. ชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2537.

ปอเส็ง รัญวาสี. ผู้อาวุโส (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2537

- ผิด วาราช. ชาวบ้านและผู้นำธรรมชาติ (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2537.
- ประสิทธิ์ เต็งรัง. ประมงอำเภอ อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง, สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2537.
- พา แสงจันทร์. ชาวบ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2537.
- พิศิษฐ์ ชาญเสนาะ. นายกสมาคมหยาดฝน. สัมภาษณ์, 4 พฤษภาคม 2537.
- เพ็ง รำภา. ผู้อาวุโส (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 23 สิงหาคม 2537.
- เพ็ญม ดวงดาว. ชาวบ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2537.
- เพ็ญม ศรีจันทร์. ชาวบ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2537.
- มะนาบ ทิพย์ทอง. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านบางค่างคาว. สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2537.
- เมธิ เมืองแก้ว. นักข่าวท้องถิ่น. สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2537.
- มานิต ภักดีयोग. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านบางค่างคาว. สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2537.
- มาเยาะ ศรีชาย. ครูสอนศาสนา (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2537.
- มินะ ทิพย์ทอง. ครูสอนศาสนา (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 4 สิงหาคม 2537.
- รอนะ ทิพย์ทอง. ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2537.
- ระหีม (เจ๊ะสัน) โดยลำดับ. แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2537.
- ไร (ไม่ทราบนามสกุล). ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). 9 สิงหาคม 2537.
- ละออง คงวังล้ม. เจ้าของแพปลา (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2537.
- และบา หมาดทิ้ง. แกนนำชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2537.
- ยะหระ หมาดทิ้ง. ชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2537.
- ยะสาด แรงชาติ. ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2537.
- วัชระ ทิพย์ทอง. เจ้าหน้าที่สมาคมหยาดฝน. สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2537
- . เจ้าหน้าที่สมาคมหยาดฝน. สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2537.
- . เจ้าหน้าที่สมาคมหยาดฝน. สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2537
- วันชัย เกลี้ยงช่วง. ป่าไม้อำเภอ อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง, สัมภาษณ์, 3 ตุลาคม 2537
- วันดี ศรีสมัย. ครูโรงเรียนบ้านหัวหิน. สัมภาษณ์, 25 สิงหาคม 2537.
- วิราวี วัฒนกิจ. อดีตอาสาสมัครสมาคมหยาดฝน. สัมภาษณ์, 26 สิงหาคม 2537.
- . อดีตอาสาสมัครสมาคมหยาดฝน. สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2537.
- วิโรจน์ วงษ์ชัยชนะ. เจ้าของร้านค้าเชื้อสายจีน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2537.

- วิวัฒน์ แซ่ตัน. เจ้าของแพปลา (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2537.
- สมจิต อุบล. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2537.
- สมเจตนา มณีโมไนย. สัมภาษณ์, 27 กรกฎาคม 2537.
- สมหมาย ทองแล้ง. กลุ่มแกนนำ (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2537.
- . กลุ่มแกนนำ (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2537.
- . กลุ่มแกนนำ (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2537.
- . กลุ่มแกนนำ (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2537.
- . กลุ่มแกนนำ (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2537.
- สมหมาย หมาดทิ้ง. ผู้ใหญ่บ้าน/แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์,
26 พฤษภาคม 2537.
- สมาน หมิ่นทองวารี. เจ้าของร้านค้า (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 18 พฤษภาคม 2537.
- สละมะแอ (ไม่ทราบนามสกุล). ครูสอนศาสนา (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 4 สิงหาคม 2537.
- สละมะแอ หมาดทิ้ง. ชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 4 มิถุนายน 2537.
- สะอาด บุตรมานะ. แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 20 พฤษภาคม 2537.
- เสกสรรค์ สุจริยา. นักข่าวท้องถิ่น. สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2537.
- ธานี นवलศรี. ชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2537.
- . ผู้จัดการหลุมถ่าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 2 มิถุนายน 2537.
- . ผู้จัดการหลุมถ่าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2537.
- สารี ทิพย์ทอง. ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2537.
- สิทธิ คนเที่ยง. ชาวบ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 18 สิงหาคม 2537.
- สิน อุบล. ผู้อาวุโส/กลุ่มแกนนำ (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2537.
- . ผู้อาวุโส/กลุ่มแกนนำ (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2537.
- . ผู้อาวุโส/กลุ่มแกนนำ (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2537.
- . ผู้อาวุโส/กลุ่มแกนนำ (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2537.
- สิน อุบล. สัมภาษณ์, พฤศจิกายน 2536.
- สีแดง แสงจำปา. ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2537.

- สุกิจ ศิริภักท. เจ้าหน้าที่สมาคมหยาดฝน. สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2537.
- _____. เจ้าหน้าที่สมาคมหยาดฝน. สัมภาษณ์, 12 สิงหาคม 2537.
- _____. เจ้าหน้าที่สมาคมหยาดฝน. สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2537.
- สุภาวดี รักรู้. ชาวบ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2537.
- เส็น ทิพย์ทอง. ชาวบ้าน. สัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2537.
- เสรี ต้นวิชา. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 4 สิงหาคม 2537.
- หมัด อำหมัด. ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2537.
- หมาดเงิน หมิ่นทองวารี. อดีตผู้ใหญ่บ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2537.
- หยัด สุขปานแก้ว. ชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2537.
- หวล ทองชาติ. ผู้อาวุโส (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2537.
- อนันต์ ทองชาติ. กลุ่มแกนนำ (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2537.
- _____. กลุ่มแกนนำ (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2537.
- _____. กลุ่มแกนนำ (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2537.
- อนุชา โมกขะเวศ. ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล (อดีตรองผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง พ.ศ. 2533 - 2539), สัมภาษณ์, 14 ตุลาคม 2537.
- อมร แซ่สั่ว. ชาวบ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2537.
- อารี แซ่ซ้อง. ชาวบ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2537.
- อารี ทำสวน. ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 23 มิถุนายน 2537.
- อารีย์ หมิ่นทอง. ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 21 มิถุนายน 2537.
- _____. ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2537.
- อาภรณ์ ดวงดาว. ชาวบ้าน (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 26 มิถุนายน 2537.
- อาลัย บุญเดช. เจ้าของแพปลา (บ้านหัวหิน). สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2537.
- อุสน หมิ่นทอง. อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านบางค่างคาว. สัมภาษณ์, 6 ตุลาคม 2537.
- อุเส็น หมิ่นทองวารี. เจ้าของแพปลา/แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, พฤศจิกายน 2536.
- _____. เจ้าของแพปลา/แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2537

—————. เจ้าของแพปลา/แกนนำชาวบ้าน (บ้านแหลมมะขาม). สัมภาษณ์,

26 พฤษภาคม 2537.

เจียด รัชวาลี. ชาวบ้าน (บ้านบางค่างคาว). สัมภาษณ์, 24 มิถุนายน 2537.

ภาษาอังกฤษ

Bachrach, P. and Baratz, M. "Two faces of power" *American Political Science Review*, 56, 947 - 52 อ้างใน Roger King, *The State in Modern Society*. Basingstoke, MacMillan, chapter 6 เก็บความโดย ม.ร.ว.พฤษวิศาล ชุมพล.

Dye, T. R. *Understanding Public Policy*. NJ:Prentice-Hall, 1981.

King, R. *The State in Modern Sociology*. Basingstoke: Macmillan, 1974.

Kitschelt, H. Resource Mobilization Theory:A Critique. in D. Rucht (ed.), *Research on Social Movement : The State of Art in Western Europe and The U.S.A.* Frankfurt amMain: Campus Verlag Westview Press, 1991.

Klandermans, B. Mobilization and Participation:Social Psychological Expansion of Resource Mobilization Theory. *American Sociological Review* 49/5(1984).

Kriesi, H. The Independent of Structure and Action: Some Reflection on the State of Art. *Internatinal Social Movement Research*.1.

Lukes, S., ed. *Power*. Oxford:Blackwell, 1986.

Mainwaring, S. Grassroots Popular Movements and The Struggle for Democracy:Nova Iguacu. in Alfred Stepan, ed. *Democratizing Brazil:Problem of Transition and Consolidation*. Oxford : Oxford University Press, 1989.

Olson, M. *The Logic of Collective action:Public Goods and the Theory of Groups*. Cambridge : Harvard University Press, 1968.

Scott, A. *Ideology and the New Social Movements*. London : London University, 1990.

Truman, D. *The Government Process:Political interests and Public Opinion*. New York.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 1

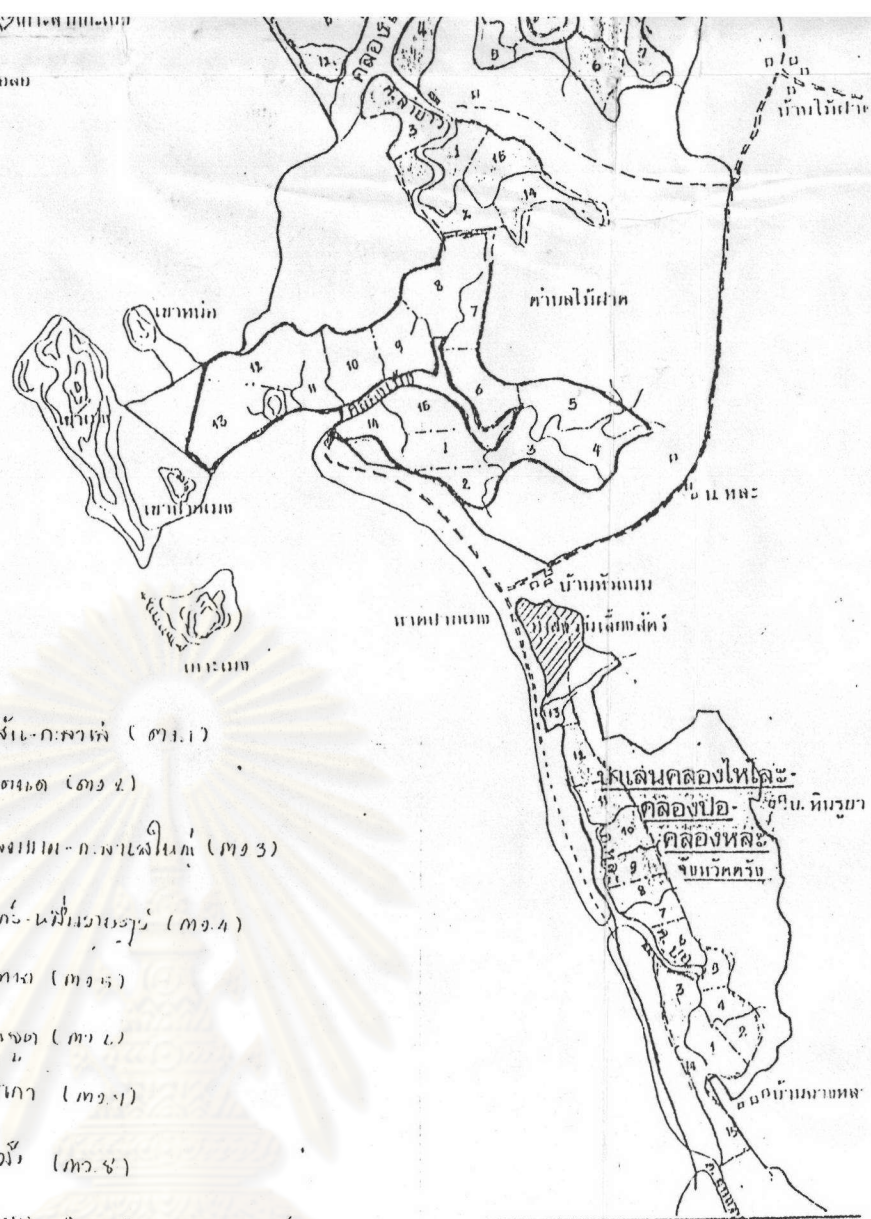

แผนที่
แสดง ขอบเขตป่าสงวนแห่งชาติ
และป่าสัมปทานที่อยู่ในเขตควบคุม ของ.....
หน่วยจัดการป่าชายเลนที่ ตง.5 อำเภอสีเกา จังหวัด ตรัง

ช่องแบบมะละกา

- ป่าชายเลนโครงการ ดงอรัญชัย-กะลาตัน (๓๖.๑)
- ป่าชายเลนโครงการ ดงอรัญชัย-โตยเตด (๓๖.๒)
- ป่าชายเลนโครงการ ดงอรัญชัย-หนามแดงในน้ำ (๓๖.๓)
- ป่าชายเลนโครงการ ดงอรัญชัย-น้ำเขี้ยวขลุ่ย (๓๖.๔)
- ป่าชายเลนโครงการ ดงอรัญชัย-ไม้คาง (๓๖.๕)
- ป่าชายเลนโครงการ ดงอรัญชัย-เขา (๓๖.๖)
- ป่าชายเลนโครงการ ดงอรัญชัย-เขา (๓๖.๗)
- ป่าชายเลนโครงการ ดงอรัญชัย (๓๖.๘)
- ป่าชายเลนโครงการ ดงอรัญชัย - ดงอรัญชัย (๓๖.๙)

เครื่องหมายแผนที่

	แนวเขตป่าชุมชนแห่งชาติ
	แนวเขตป่าสงวน
	แนวเขตป่าดง/ป่าเสม
	แนวเขตเขตคุ้มครอง
	เขตจังหวัด
	ทางหลวง, ถนน
	แม่น้ำ, คลอง
	โรงเรียน
	ที่ว่าการอำเภอ
	หมู่บ้าน
	โรงเรียน

ผู้จัดทำ

หน่วยจัดการป่าชายเลนที่ ดง. 5
สำนักงานป่าไม้เขตสงขลา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 3

เครื่องมือทำการประมงชายฝั่ง

โดยปกติ การทำประมงชายฝั่ง มีการใช้เครื่องมือทำการประมง 2 ประเภท คือ

1. เครื่องมือประมงพื้นบ้าน ได้แก่ เบ็ด, ไซ, หยกตงปูดำ และอวนประเภทต่างๆ เช่น อวนลอยปลาทราย, อวนลอยกุ้ง, อวนลอยปู เป็นต้น
2. เครื่องมือที่ทำลาย คือ เครื่องมือที่มีศักยภาพในการจับสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่เป็นพวกประมงพาณิชย์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรชายฝั่ง ที่สำคัญได้แก่ อวนลาก, อวนรุน, โพงพาง, อวนปิดอ่าว, อวนประทุ้งน้ำ และระเบิด เป็นต้น

สำหรับความหมายของการทำประมงด้วยเครื่องมือประเภทต่างๆ มีดังนี้

1. อวน เป็นเครื่องมือที่ทำจากเชือก สามารถแบ่งได้เป็นหลายประเภทตามลักษณะการใช้งาน เช่น อวนปลาทราย คืออวนที่จับปลาทราย, อวนกุ้ง คืออวนที่ใช้จับกุ้ง หรือเรียกว่าอวนสามชั้น เป็นต้น

2. อวนรุน เป็นเครื่องมือการจับสัตว์น้ำของชาวประมง โดยการใช้เรือดันอวนไปข้างหน้าเพื่อจับสัตว์น้ำบริเวณน้ำตื้น เช่น ในอ่าวและลำคลอง

ด้วยลักษณะของการประกอบการ ทำให้เรือประมงนี้ ทำลายหญ้าทะเลได้รับความเสียหาย และในขณะเดียวกันยังจับปลาได้ทุกประเภทและทุกขนาด ซึ่งถือเป็นการทำลายทรัพยากรชายฝั่ง หรือแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนด้วย

3. อวนปิดอ่าว เป็นอวนที่มีความยาวมากๆ ผู้ประกอบการจะวางอวนบริเวณปากอ่าว ซึ่งจะดักปลาเล็กปลาน้อยไปหมด ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถจับสัตว์น้ำได้

4. โพงพาง เป็นเครื่องมือที่ตั้งอยู่กับที่ มีลักษณะคล้ายโป๊ะ

5. หยกตงปูดำ เป็นอุปกรณ์ที่ชาวบ้านสร้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนาดยาวประมาณ 1 ฟุต เพื่อใช้ดักปูดำบริเวณแนวป่าชายเลน โดยจะใส่เหยื่อไว้ข้างใน

6. อวนกระทุ้งน้ำ คือ การที่ชาวประมงได้วางอวน และมีการใช้ไม้กระทุ้งน้ำให้ปลาตื่นเพื่อให้ว่ายมาติดอวน วิธีการประมงประเภทนี้ สร้างความเดือดร้อนให้เพื่อนบ้าน เพราะทำให้ปลาตื่น ไม่สามารถตกปลาได้

ภาคผนวก 4

โครงการจัดตั้งกลุ่มน้ำมันที่ลงมติให้มีชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มรวมน้ำใจ”

จุดริเริ่มการจัดตั้งกลุ่มน้ำมันมีดังนี้ เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2532 และเริ่มรับสมาชิก เป็นความคิดของนายอุเสิน หมิ่นทองวารี มีสมาชิกเข้าร่วมทั้งหมด 11 คน มี

1. นายสมหมาย หมาดทิ้ง	ประธานผู้ขายน้ำมัน
2. นายบุญ นวลศรี	รองประธาน
3. นายสะอาด บุตรมานะ	ฝ่ายบัญชี
4. นายยะแหม หมาดทิ้ง	ฝ่ายการเงิน
5. นายอุเสิน หมิ่นทองวารี	ฝ่ายตรวจสอบน้ำมัน
6. นายระหีม โดยลำดับ	ฝ่ายตรวจสอบบัญชี
7. นายกอเฉาะ หมุดหยี	ฝ่ายซ่อมแซมอุปกรณ์
8. นายนิพน จันวินิช	ฝ่ายนัดประชุม
9. นายมาวหนุ่ย (หลุย) หมิ่นทองวารี	ผู้ช่วยนัดประชุม
10. นายสมาน หมิ่นทองวารี	กรรมการทั่วไป
11. นายหมาด หมาดทิ้ง	กรรมการทั่วไป

เริ่มพัฒนาต้นไม้สร้างโรงน้ำมันเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2532 และสร้างโรงขายน้ำมัน เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2532 สร้างโรงขายน้ำมัน 2 วัน สำเร็จแล้วเข้าประชุมวางกฎเกณฑ์ เริ่มเปิดขายน้ำมันเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2532 ลงหุ้น ๗ ละ 210 บาท เงินไม่พอตามต้องการ มีการยืมเงินทางสมาคมหยาดฝน 4,000 บาท ระยะเวลา 3 เดือน ใช้คืนให้หมด และได้ใช้คืนตามสัญญาแล้ว

หมายเหตุ

จุดประสงค์ที่จัดตั้งกลุ่มน้ำมันขึ้นมาเพื่อให้ชาวบ้านในหมู่บ้านหรือบ้านใกล้เคียงได้ใช้น้ำมันที่ถูกลงมา ทางกลุ่มได้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่มน้ำมันนี้ขึ้นมา และชาวบ้านได้รู้จักการรวมตัว (หรือ) รู้จักการพัฒนาในหมู่บ้าน และรู้คุณค่าของเงิน

กฎระเบียบของกลุ่ม จัดตั้งใหม่และเก่ารวมกัน

1. การถือหุ้นเพื่อเป็นทุนดำเนินการหุ้นละ 200 บาท (สองร้อยบาทถ้วน)
2. การชื้อน้ำมันจัดเป็นเวร ๆ ละ 3 คน
3. การใช้จ่ายในการเดินทางไปชื้อน้ำมันทางกลุ่มจะจ่ายให้กับผู้ไปชื้อครั้งละ 50 บาท
4. การใช้จ่ายเงินจากกลุ่มจะต้องผ่านฝ่ายบัญชีทุก ๆ ครั้ง
5. หากฝ่ายบัญชีติดธุระ (ไม่ว่าง) การจัดจะต้องมอบหมายให้ประธาน
6. ถ้าหากเกิดน้ำมันที่ชื้อเกิดความเสียหายโดยผู้ชื้อบกพร่องต่อหน้าที่ ผู้ชื้อจะต้อง

รับผิดชอบ

7. การขายน้ำมันหรือของต่าง ๆ จะต้องขายเงินสดทุกครั้ง
8. ถ้าหากเกิดกรณีน้ำมันหรือของต่าง ๆ เสียหายในเวลาขาย โดยผู้ขายบกพร่องต่อหน้าที่ ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบ

9. หากน้ำมันขาดไม่ได้ขาย แต่น้ำมันยังมีอยู่ในถังให้ประธานนัดประชุมด่วน
10. การชื้อน้ำมันหากน้ำมันหมดให้กลุ่มที่ชื้ออยู่ก่อนบอกกลุ่มรอง
11. หากมีการขัดแย้งกันในกลุ่ม อีกฝ่ายไม่พอใจต้องการจะออกจากกลุ่มให้ทางกลุ่มจัดให้ทุนคืน ถ้าไรไม่แบ่งให้ หากไม่ถึงกำหนด 1 ปี
12. การหักเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มที่กำไร หักให้เหลือ 15 เปอร์เซ็นต์ให้เข้ากลุ่ม
13. ครบ 1 ปี จึงจะปันผลกำไร
14. เวลาประชุมสมาชิกจะต้องไม่ต่ำกว่า 20 คนจึงจะมีการประชุม
15. หากผู้ใดขาดประชุม 1 - 2 ครั้ง ให้ท่านประธานหรือกลุ่มสมาชิกเตือน
16. หากผู้ใดขาดประชุม 3 ครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุจำเป็น ขอให้ท่านพิจารณาตัวเอง (ออกจากกลุ่ม)

17. หากทำงานบกพร่องต่อหน้าที่บ่อย ๆ ขอให้สมาชิกพิจารณาตัวบุคคลผู้อื่นได้

สมาชิกทุก ๆ คนยอมรับในกฎระเบียบของกลุ่มและช่วยกันร่างกฎกันทุก ๆ คนแล้ว

ลงนาม สมาชิกทุกคน

ภาคผนวก 5

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ หมู่ที่ 5 ตำบลเขาไม้แก้ว บ้านแหลมมะขาม

ที่

วันที่ 3 กันยายน 2532

เรื่อง การทดลองสาธิตการเลี้ยงหอยของหมู่บ้านแหลมมะขาม

เรียน ท่านประมงอำเภอสิเกา

ด้วยพวกเขาชาวประมงบ้านแหลมมะขาม ซึ่งปัจจุบันนี้ได้ประสบปัญหาความเดือดร้อน เนื่องจากการประกอบอาชีพทางการประมงไม่ได้ผลเท่าที่ควร สัตว์น้ำน้อยลง เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว พวกเราพร้อมใจกันที่จะทำการเลี้ยงหอยประจำหมู่บ้านขึ้น

วัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อให้แปลงเพาะเลี้ยงหอยสาธิตของหมู่บ้าน
2. เป็นแหล่งผลิตทรัพยากรสัตว์น้ำไปในตัว
3. เป็นการอนุรักษ์สัตว์น้ำ
4. เพื่อสาธิตการเพาะเลี้ยง
5. วิธีดำเนินการ

ชาวบ้านชาวประมงแหลมมะขามพร้อมใจกันจัดหาพันธุ์หอยเพื่อการทดลองเพาะเลี้ยงกันเอง โดยขอความอนุเคราะห์จากท่านประมงอำเภอสิเกาในการใช้สถานที่ในการเพาะเลี้ยงพื้นที่ที่ในการเพาะเลี้ยงประมาณ 500 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ในการเพาะเลี้ยงในอ่าวแหลมมะขาม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

สมหมาย หมาดทิ้ง
(นายสมหมาย หมาดทิ้ง)

ประธานกรรมการ

รายชื่อกรรมการกลุ่มทดลองสาธิตเลี้ยงหอยบ้านแหลมมะขาม

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1.	นายสมหมาย หมายดี	ผู้ใหญ่บ้าน
2.	นายบุญ นวลศรี	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3.	นายตบหมัด รัชวาศรี	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4.	นายสะอาด บุตรมานะ	กรรมการพัฒนาหมู่บ้าน
5.	นายกะโอด วาราช	ผู้ทรงคุณวุฒิ
6.	นายปุ่น ยาคี	กรรมการพัฒนาหมู่บ้าน
7.	นายหนอม เกาะคุมะตัน	กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน
8.	นายเส้น หมิ่นทองวารี	กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน
9.	นายนิพนธ์ จันทวินิจ	กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน
10.	นายสมัย เหล็กเกิดผล	กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน
11.	นายสนั่น หมุดหยี	กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน
12.	นายเบ็ญญู นวลศรี	กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน
13.	นายละหีม โดยลำดับ	กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน
14.	นายป่าวหน้อย หมิ่นทองวารี	กลุ่มผู้นำชาวบ้าน
15.	นายสบทา หมิ่นทองวารี	กลุ่มผู้นำชาวบ้าน

ภาคผนวก 6

เขียนที่ บ้านแหลมมะขาม

เรียน การขอตั้งตำบลใหม่

เรียน ท่านประธานสภาตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอเสนา จังหวัดต่ง ทราบ

เนื่องด้วยเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2532 ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด ได้ลาไปเป็นประธาน
ปลูกป่าโครงการ ณ ที่บ้านแหลมไทร หมู่ 3 ตำบลเขาไม้แก้ว

ชาวบ้านหมู่ 3 - 4 - 5 ตำบลเขาไม้แก้ว ได้เสนอเรื่อง แยกหมู่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้านออก
เป็นตำบลใหม่ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ห่างไกล ทูรกันดาร การคมนาคมติดต่อลำบาก
อยากแยกการลงไปบริหารงานแก้ไขปัญหาต่างๆ เพราะหมู่บ้านมีสภาพเป็นเกาะ หากได้แยก
เป็นตำบลจะทำให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้รวดเร็วขึ้น
และจะเป็นการผ่อนภาระการทำงานที่ยากลำบากของสภาตำบลเขาไม้แก้วได้เป็นอย่างมาก

ท่านผู้ว่าฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่ามีความสมควร และเข้าหลักเกณฑ์ที่จะ
สามารถแยกออกเป็นตำบลได้ จึงได้มอบให้ทั้ง 3 หมู่บ้าน ทำเรื่องเสนอต่อทางราชการ เพื่อ
พิจารณาแยกเป็นตำบลตามขั้นตอน

ฉะนั้น ชาวบ้านแหลมไทร หมู่ 3 บ้านบางค่างคาว หมู่ 4 บ้านแหลมมะขาม หมู่ 5
จึงร่วมกันนำเสนอให้ท่านช่วยพิจารณาจัดการเรื่องการแยกทั้ง 3 หมู่บ้าน ออกเป็นตำบลตามขั้น
ตอนระเบียบปฏิบัติทางราชการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ลงชื่อ..... ตำแหน่ง .....

ลงชื่อ ..... ตำแหน่ง .....

ลงชื่อ ..... ตำแหน่ง .....

ลงชื่อ ..... ตำแหน่ง .....

ลงชื่อ ..... ตำแหน่ง .....

ภาคผนวก 7

**บทบาทและกระบวนการทำงานขององค์กรชาวบ้านต่อการจัดการแก้ไขปัญหา
กรณีโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มปล่อยน้ำเสีย**

ความเป็นมา

ในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม 2536 ได้พบสิ่งบอกร่องเหตุของการเน่าเสียของลำคลองกะลาเส่อีกครั้ง หลังจากที่เคยมีเหตุการณ์มาแล้วในช่วงปี 2534 และ ปี 2535 ผลของสองครั้งแรกนั้นได้ทำให้พื้นที่นาของชาวบ้านตำบลกะลาเส่อต้องร้างการเพาะปลูกจนถึงปัจจุบันนี้

สำหรับเหตุการณ์ตั้งแต่วันที่ 17 พฤษภาคม 2536 เป็นต้นมา ชาวบ้านหมู่ที่ 4 บ้านบางค่างควาได้ออกไปทำการประมงตามปกติ ได้สังเกตเห็นว่าน้ำในลำคลองกะลาเส่อมีสีดำคล้ำผิดปกติ แอมส่งกลิ่นเน่าเหม็นอย่างรุนแรง และได้ตั้งข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่าน่าจะเกิดจากโรงงานที่ตั้งอยู่ในบริเวณต้นคลองกะลาเส่อปล่อยน้ำเสียจึงได้แจ้งแก่สมาคมหยาดฝน และทำการสำรวจผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยร่วมมือกับผู้นำบ้านแหลมมะขาม ผู้นำบ้านแหลมไทร และผู้นำบ้านทุ่งทอง ซึ่งเป็นกลุ่มชาวบ้านที่ใช้ประโยชน์จากลำคลองสายนี้ โดยได้สรุปว่า

1. การปล่อยน้ำเสียของโรงงานลงสู่คลองกะลาเส่อนี้ได้ทำลายสัตว์น้ำเป็นจำนวนมาก พันธุ์ปลาที่พบ เช่น ปลาเก๋าเกือบทุกชนิด ปลากระบอก ปลาไหลหูดำ ปลาแก้มแคด ปลาดุกทะเล ปละกระโทง ปลาบาหะยี ปลากระตัก ฯลฯ พันธุ์กุ้งที่พบ เช่น กุ้งกุลาดำ กุ้งกุลาลาย และปูที่พบ เช่น ปูดำ ปูหิน เป็นต้น โดยสภาพในขณะที่พบ ส่วนใหญ่จะเป็นซากตายลอยน้ำตลอดแนวลำคลองเป็นระยะทางกว่า 10 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังพบว่ามีลูกกุ้ง ลูกปลาเกือบสูญพันธุ์ ซึ่งลอยคออยู่เหนือผิวน้ำอยู่เป็นจำนวนมากนับไม่ถ้วน

2. ชาวประมงขนาดเล็กหลายหมู่บ้านที่ทำมาหากินในบริเวณนั้นได้รับผลกระทบโดยตรง โดยเฉพาะบ้านบางค้างคาว 104 ครัวเรือนที่มีอาชีพจมน้ำปลาและปลาเก๋าเป็นหลัก ทั้งนี้ยังไม่รวม บ้านแหลมมะขาม บ้านทุ่งทอง บ้านแหลมไทรและบ้านหัวหิน นับประมาณครบครัวแล้ว 500 ครัวเรือนที่จะได้รับผลเช่นกันที่จะต้องขาดรายได้ ตัวอย่างที่ปรากฏคือชาวประมงที่มีอาชีพจมน้ำปลา เก๋าแถบนั้นได้กล่าวว่า "ตั้งแต่วันที่ 17 พฤษภาคม 36 เป็นต้นมารายได้ของตนขาดหายไป จากการที่เคยได้วันละ 200 บาทบ้าง 500 บาทบ้างกลับลดลงเหลือแล้ววันละไม่ถึง 20 บาท บางวันนั้นไม่ต้องกล่าวถึงหรือเกือบจะไม่ได้อะไรเลยเพราะน้ำที่ยังเน่าเสียในลำคลองกะลาเส่นั้นเอง และยังไม่ทราบว่า จะส่งผลเช่นนี้ไปอีกกี่ยาวนาน"

3. ระบบนิเวศน์ชายฝั่งทะเลได้รับผลกระทบโดยตรง โดยเฉพาะบริเวณต้นคลองที่มีระดับความเข้มข้นของการเน่าเสียของน้ำในระดับสูง

4. ชาวประมงบางส่วนที่ทำการเพาะเลี้ยงปลาในกระชังสำหรับบ้านบางค้างคาวมีทั้งหมด 18 ราย บ้านแหลมมะขาม 31 ราย ปลาที่เพาะเลี้ยงมีทั้งปลาเก๋าและปลากะพง

บทบาทและกระบวนการขององค์กรชาวบ้านในการจัดการแก้ปัญหา

ภายหลังจากการที่ชาวบ้านบางค้างคาวที่ออกไปจมน้ำปลาได้พบเห็นความผิดปกติของลำคลองกะลาเสแล้วได้นำเรื่องดังกล่าวมาปรึกษาหารือภายในหมู่บ้าน โดยในวันที่ 18 พฤษภาคม 2536 ได้มีการประชุมของผู้นำชาวบ้าน ก่อนที่จะร่างหนังสือเพื่อยื่นให้กับองค์กรพัฒนาเอกชน คือ สมาคมหยาดฝนเพื่อปรึกษาหารือ

ต่อมาวันที่ 19 พฤษภาคม 2536 ผู้นำชาวบ้านบางค้างคาวพร้อมกับเจ้าหน้าที่สมาคมหยาดฝนได้ประชุมหารือร่วมกันระหว่างชาวบ้านเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้นำชาวบ้านบางค้างคาวได้เสนอว่าควรจะนำเรื่องนี้หารือกับหมู่บ้านอื่นๆด้วย อันได้แก่บ้านทุ่งทอง บ้านแหลมไทร บ้านแหลมมะขาม ทำให้มีการจัดประชุมอีกครั้งในวันที่ 23 พฤษภาคม 2536 ตัวแทนชาวบ้านและ

ผู้นำชาวบ้านจากทั้ง 4 หมู่บ้านได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน โดยสรุปว่าจากการที่โรงงานปล่อยน้ำเสียลงสู่คลองกะลาเส่นั้นได้ส่งผลกระทบต่อชาวประมงที่ทำมาหากินอยู่ในบริเวณนั้น จึงมีมติที่จะแจ้งให้ทางจังหวัดทราบ โดยได้ทำการร่างหนังสือร่วมกันเพื่อให้ทางจังหวัดตั้งและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการตรวจสอบแก้ไขโดยเร่งด่วนที่สุด ทั้งนี้ได้เลือกตัวแทนขึ้น 4 คนเพื่อยื่นหนังสือดังกล่าว ทั้งนี้แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

- ยื่นให้ทางอำเภอสิเกา
- ยื่นให้ทางจังหวัดตรัง

วันที่ 24 พฤษภาคม 2536 ผู้ใหญ่บ้านบางค่างดาวพร้อมกับตัวแทนชาวบ้านนำหนังสือยื่นต่อ นายเสงี่ยม เทอดสุวรรณ ปลัดอำเภอซึ่งรักษาราชการแทนนายอำเภอ ทางอำเภอรับเรื่องและดำเนินการให้ ต่อมาในวันที่ 25 พฤษภาคม 2536 ตัวแทนชาวบ้านจำนวน 2 คนเข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อยื่นหนังสือดังกล่าว ผู้ว่าราชการจังหวัดรับทราบเรื่องและพิจารณาหนังสือที่ชาวบ้านยื่นให้ หลังจากนั้นได้เรียกนายชิต สุขลาภ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมจังหวัดตรัง และนายกำจร แดงละอูน (ตัวแทนประมงจังหวัด) เข้าพบเพื่อให้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและหาแนวทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ต่อมาทางอุตสาหกรรมจังหวัดตรัง ประมงจังหวัดตรัง ตัวแทนจากอำเภอสิเกาพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สมาคมหยาดฝนได้ลงไปในพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงร่วมกัน และได้บันทึกผลการตรวจสอบสภาพพื้นที่จำนวน 4 จุดเป็นลายลักษณ์อักษร ปรากฏผลดังนี้ คือ

จุดที่ 1 จุดระบายน้ำที่ออกจากโรงงาน พบว่ายังมีน้ำทิ้งขังอยู่เนื่องจากมีการทำคันผลิตน้ำมันปาล์มซึ่งมีคราบน้ำมันปะปนอยู่

จุดที่ 2 จุดท่อลอดใต้ถนนสิเกา-ควนกูน ประมาณกิโลเมตรที่ 49 พบว่ายังมีน้ำไหลทิ้งอยู่ มีคราบสีดำตกค้างอยู่ในคูระบายน้ำของเขตทางหลวง

จุดที่ 3 จุดสะพานบ้านกะลาเส่น้อย เขตรอยต่อระหว่างจังหวัดตรังกับจังหวัดกระบี่ ตำบลทรายขาว ปรากฏว่าสภาพน้ำในลำคลองกะลาเส่น้อย (คลองแดน) มีคราบน้ำเสียลอยอยู่บนผิวน้ำ เป็นตะกอนแขวนลอยสีน้ำตาล ริมตลิ่งมีคราบสีดำติดอยู่เป็นแนวยาว

จุดที่ 4 จุดที่จอดเรือของราษฎร (ท่าเจ๊ะสัน) คณะเจ้าหน้าที่ได้นำเรือแจวตรวจดูสภาพน้ำในลำคลองพบว่าเป็นช่วงที่น้ำทะเลหนุนขึ้น ปรากฏว่ามีตะกอนแขวนลอย ซึ่งโดนกระแสน้ำทะเลพัดพาลับลอยอยู่บนผิวน้ำ แต่เป็นบริเวณกว้าง บางส่วนมีคราบติดอยู่กับต้นไม้ชายเลน

หลังจากนั้นทางคณะเจ้าหน้าที่รวมทั้งชาวบ้านได้ขออนุญาตเข้าไปในโรงงานเอบีโก้และได้ประชุมร่วมกับตัวแทนของโรงงาน ในที่ประชุมเสนอว่าควรจะมีการประชุมเพื่อหาข้อยุติในกรณีดังกล่าวโดยเร่งด่วน ทั้งนี้ทางอำเภอได้รับรองว่าจะเสนอเรื่องดังกล่าวเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมในวันประชุมกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ณ ศาลาประชาคมอำเภอสิเกา โดยได้นัดหมายฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เข้าร่วมการประชุม

ต่อมาในวันที่ 27 พฤษภาคม 2536 ได้มีหนังสือจังหวัด ด่วนมาก ที่ ตง.0029/10539 ลงวันที่ 27 พฤษภาคม 2536 ถึงบริษัทเอบีโก้ และหนังสือที่ ตง. 0029/0030 ถึงอำเภอสิเกา ว่าให้ทางบริษัทเอบีโก้หยุดเดินเครื่องจักร

วันที่ 31 พฤษภาคม 2536 ผู้นำชาวบ้านจากทั้ง 4 หมู่บ้านอันได้แก่บ้านแหลมมะขาม บ้านแหลมไทร บ้านทุ่งทองและบ้านบางค่างควาได้ปรึกษาหารือร่วมกันอีกครั้ง โดยมีข้อสรุปดังนี้คือ

1. เห็นควรที่จะผลักดันให้ทางประมงจังหวัดฟ้องร้องทางโรงงานเอบีโก้ซึ่งได้ปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำคลองกะลาเส เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาคดีสำหรับโรงงานอื่นๆที่จะลักลอบปล่อยน้ำเสียลงลำคลองสาธารณะ

2. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำรวจความเสียหายที่เกิดขึ้นจากน้ำเสียที่เกิดจากโรงงานก่อนหยุดเดินเครื่องจักร ทั้งนี้ปรากฏว่าน้ำที่ยังอยู่ในคลองกะลาเส่น้อย ซึ่งอยู่นอกเขตโรงงาน

น้ำดังกล่าวยังปนเปื้อนสารพิษไม่มีการเจือจาง หากเกิดฝนตกหนักอีกน้ำที่มีสารพิษเจือปนจะไหลบ่า และทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องมีการแก้ไขด้วย

3. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบจะต้องลงมาดูว่าระบบการจัดการน้ำเสียของโรงงานที่ตั้งอยู่ในบริเวณนั้นมีการจัดการระบบบำบัดน้ำเสียอย่างไร และถูกต้องหรือไม่

4. ในส่วนของค่าเสียหายกับภัยสาธารณะ ปลากะชังและชาวประมงที่ต้องเสียโอกาสในอาชีพจะต้องมีผู้รับผิดชอบ

5. การแก้ไขฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ตลอดจนการปกป้องในระยะยาวควรให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเพื่อตั้งองค์กรดูแลและตรวจสอบโรงงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ราชการด้วย

วันที่ 2 มิถุนายน 2536 โรงงานเดินเครื่องจักรและเปิดดำเนินการสกัดน้ำมันปาล์มต่อตามปกติ ทางอุตสาหกรรมให้เหตุผลว่า การสั่งปิดโรงงานดังกล่าวทำให้ชาวสวนปาล์มเดือดร้อน เพราะที่จังหวัดกระบี่ในช่วงเวลาเดียวกันมีโรงงานสกัดน้ำมันปาล์ม 2 โรง หยุดเดินเครื่องจักรมีผลทำให้ผลปาล์มล้นตลาด จนทางจังหวัดกระบี่และนายกสมาคมชาวสวนปาล์มได้ร้องขอผ่านมาทางจังหวัดตรังที่จะให้มีการเปิดโรงงานเอบีโก้ เพื่อรับซื้อปาล์มต่อไป

วันที่ 3 มิถุนายน 2536 ทางโรงงานได้บรรจุเรื่องโรงงานปล่อยน้ำเสียเข้าสู่ที่ประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ณ ศาลาประชาคม อำเภอสิเกา โดยเป็นเรื่องแรกของระเบียบวาระที่ 4 แต่ที่เลื่อนเรื่องดังกล่าวออกไปเป็นเรื่องสุดท้าย โดยให้เหตุผลว่า ไม่สามารถติดต่อทางโรงงานได้ รวมทั้งอุตสาหกรรมจังหวัด จนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายเรื่องการปล่อยน้ำเสียก็ไม่ได้นำเข้ามาพูดคุยแต่อย่างใด ภายหลังเสร็จสิ้นการประชุม ตัวแทนชาวบ้านที่ประกอบด้วยผู้ช่วยและ ผู้ใหญ่บ้านรวมทั้งหมู่ที่ 4,5,7,3 ตำบลเขาไม้แก้ว ผู้นำชาวบ้านจากตำบลกะลาเส เจ้าหน้าที่สมาคมหยาดฝน ได้เข้าพบปรึกษาหารือกับทางอำเภอเพื่อยื่นข้อเสนอก่อน โดยให้ทางอำเภอสิเกาดำเนินการจัดการประชุมขึ้นใหม่เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และได้กำหนดวันที่ 8 มิถุนายน 2536 เป็นวันประชุม

ต่อมาทางอำเภอเสนา ได้ออกหนังสือด่วนที่สุดที่ ตง. 0516/1840 ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง สำเนาถึงประมงจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้จัดการโรงงานเอปิโก้ เพื่อแจ้งให้ทราบและเชิญมา ประชุมพร้อมกันกับตัวแทนชาวบ้านทั้ง 4 หมู่บ้านจากตำบลเขาไม้แก้ว รวมทั้ง บางส่วนของตำบล กะลาเสน้อย

ผลที่ได้รับจากการเจรจาต่อรองเพื่อหาข้อยุติของปัญหา

วันที่ 8 มิถุนายน 2536 ได้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันหลายฝ่าย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ณ ห้องประชุมเล็ก ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของทางอำเภอ หัวหน้าฝ่ายอนุรักษ์ทรัพยากรประมงจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ประมงอำเภอ ตัวแทนชาวบ้านจากหมู่ที่ 2 ตำบลกะลาเส หมู่ที่ 3,4,5,7 ตำบลเขาไม้แก้ว ตัวแทนจากโรงงานเอปิโก้ สมาคมหยุดฝน รวมทั้ง สื่อมวลชน ผลของการประชุมปรากฏว่า

1. จากการที่โรงงานปล่อยน้ำเสียลงคลองกะลาเสนั้น ทางโรงงานแจ้งว่าได้หยุดปล่อยแล้ว และได้ดำเนินการแก้ไขบำบัดน้ำเสีย โดยทางผู้จัดการโรงงานของบริษัทเอปิโก้ ได้ยืนยันว่า เรื่องดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นอีก

2. ต่อข้อเรียกร้องของชาวบ้านทั้ง 5 ข้อ ในส่วนของข้อแรกที่จะดำเนินการผลักดันให้ทางประมงจังหวัดฟ้องต่อโรงงาน ตัวแทนชาวบ้านได้มีมติใหม่ว่า เรื่องดังกล่าวจะไม่กล่าวถึงในที่ประชุม เพราะเห็นว่าเป็นวิสัยทรรศน์ที่ทางประมงจังหวัดจะดำเนินการเอง

ส่วนน้ำที่มีสารอินทรีย์เจือปนอยู่ในลำคลองนั้น ประมงอำเภอกล่าวว่า ตามหลักแล้วเลนดินจะมีการซึมซับย่อยสลายได้โดยใช้เวลาสั้นลงประมาณ 1 เดือน แต่ชาวบ้านได้ยืนยันว่า ในอดีตที่ผ่านมานั้นใช้เวลาเป็นระยะยาวนานประมาณ 5-6 เดือน รวมถึงผลกระทบที่ตามมา โดยเฉพาะการเสียโอกาสในอาชีพนั้น ทางผู้นำชาวบ้านได้ชี้ให้เห็นปัญหา โดยจากการสอบถามชาวบ้านที่ทำมาหากินในคลองกะลาเส ส่วนใหญ่มีรายได้ลดลงต่อวัน จากวันหนึ่ง ๆ ที่เคยได้ถึงวันละ 200-500 บาท เหลือเพียงวันละไม่กี่บาทเท่านั้น

ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชาวประมงที่เลี้ยงปลาในกระชัง ทางโรงงานยังไม่รับปากว่า เป็นผลจากการปล่อยน้ำเสียของโรงงาน

อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาเหล่านี้ยังไม่มีข้อยุติแต่อย่างใดในการประชุมคราวนี้ ในที่ประชุมได้สรุปความเสียหายออกไปเป็น 4 ประเด็น คือ

1. กรณีราษฎรที่มีอาชีพเลี้ยงปลาในกระชัง มอบให้ทางอำเภอออกไปสำรวจว่าปลาตายจริงหรือไม่ สาเหตุการตายให้ติดต่อกับนักวิชาการจากสถาบันเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งมาร่วมสำรวจ และให้นำผลมาแจ้งที่ประชุมในวันที่ 11 มิถุนายน 2536

2. กรณีราษฎรหมู่ที่ 2 ตำบลกะลาเส ที่ประกอบอาชีพทำนา 3 ไร่ นั้น ให้ติดต่อกับโรงงานโดยตรงเพื่อคิดค่าเสียหายและค่าเสียโอกาสในการทำมาหากิน

3. กรณีที่ราษฎรเสียโอกาสในการทำอาชีพประมง ในที่ประชุมได้มอบหมายให้ผู้ใหญ่บ้านทั้งหมู่ที่ 3,4,5,7 ต.เขาไม้แก้ว สำรวจความเสียหายแล้วนำมาพิจารณาในวันประชุม วันที่ 11 มิถุนายน เช่นเดียวกัน

4. ประเด็นที่ชาวบ้านเสนอว่า ต้องการตั้งองค์กรเพื่อดูแลสายน้ำ และเข้าไปมีส่วนร่วมกับทางราชการเพื่อเข้าไปตรวจสอบโรงงานนั้น ทางโรงงานแย้งว่า ในเรื่องนี้ชาวบ้านไม่มีอำนาจหน้าที่ดังกล่าว อย่างไรก็ตามที่ประชุมได้รับหลักการและจะนำไปเสนอให้ทางจังหวัดรับทราบ

ผลจากการสำรวจของนักวิชาการจากสถานีเพาะเลี้ยงชายฝั่งจังหวัดตรัง

วันที่ 9 มิถุนายน 2536 นักวิชาการจากสถานีเพาะเลี้ยงเพาะเลี้ยงชายฝั่งจังหวัดตรัง ได้เดินทางไปที่บ้านแหลมมะขาม และพบกับผู้นำชาวบ้าน เพื่อที่จะดำเนินการตรวจวัดคุณสมบัติน้ำบริเวณคลองหน้าบ้านแหลมมะขาม โดยจุดที่ทำการเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวัดคุณสมบัติของน้ำนั้น

คือบริเวณใกล้ๆ กระชังเลี้ยงปลา จากการตรวจวัดคุณสมบัติน้ำบริเวณดังกล่าว เวลา 14.00 น. ได้ผลดังนี้

1. อุณหภูมิของน้ำ 28 c
2. ความเค็ม 29 PPT
3. ปริมาณออกซิเจนผิวน้ำ 5.2 PPM
4. ปริมาณออกซิเจนใต้น้ำ 4.4 PPM
5. ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง 7
6. สีน้ำ เขียวอมดำ

จากการตรวจผลดังกล่าว นักวิชาการจากสถาบันเพาะเลี้ยงชายฝั่งจังหวัดตรัง ได้สรุปว่า คุณสมบัติของน้ำอยู่ในเกณฑ์ต่ำ แต่ไม่มีผลทำให้สัตว์น้ำตาย ซึ่งจากการสอบถามผู้ที่เลี้ยงปลาในกระชัง ทราบว่า ปัจจุบันสัตว์ที่ตายน้อยลง แต่ก่อนนี้พบว่าสัตว์น้ำตายเป็นจำนวนมาก สอบถามอาการตายพบว่า ปลาลอยหัวและตายในเวลาต่อมา ซึ่งเป็นอาการของการขาดออกซิเจน

จากการตรวจสอบสันนิษฐานว่าน้ำเสียจากโรงงานน้ำมันปาล์มที่ปล่อยสู่ลำคลองกะลาเส ในวันที่ 17 พฤษภาคม 2536 ไหลลงมาบริเวณกระชังเลี้ยงปลานั้นมีผลทำให้สัตว์น้ำตายเป็นจำนวนมากในเวลาอันสั้น เนื่องจากการขาดออกซิเจน จนกระทั่งน้ำเสียนั้นไหลออกสู่ทะเล จำนวนสัตว์น้ำมีจำนวนลดลงซึ่งสัมพันธ์กับคุณสมบัติที่ตรวจสอบได้ในวันนี้ (จากบันทึกข้อความของทางราชการ สถานีเพาะเลี้ยงชายฝั่งจังหวัดตรัง)

ต่อมาในวันที่ 11 มิถุนายน 2536 ได้มีการประชุมเพื่อหาข้อสรุป ณ ห้องประชุมเล็ก อำเภอสิเกา ผู้เข้าร่วมประชุมมีทั้งสิ้น 15 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของอำเภอ สรรวัตรสอบสวน จากสถานีตำรวจภูธรอำเภอสิเกา ตัวแทนโรงงานเอบีโก้ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 ตำบลกะลาเส ตัวแทนชาวบ้านหมู่ที่ 3, 5, 4, 7 ตำบลเขาไม้แก้ว ตัวแทนชาวบ้านหมู่ที่ 2 ตำบลกะลาเส และสมาคมหยาดฝน

ทางประมงอำเภอได้รายงานผลให้ที่ประชุมทราบถึงผลการตรวจวัดคุณภาพในลำคลองว่ามีผลให้ปลาตายจริงหรือไม่ ตามมติของที่ประชุมเมื่อวันที่ 8 มิถุนายนที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามเมื่อทางโรงงานได้อ่านบันทึกของนักวิชาการแล้วได้ถามว่าจุดที่ตรวจวัดคุณภาพน้ำนั้นอยู่ห่างจากโรงงานเท่าใด ตัวแทนชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมได้แสดงความคิดเห็นว่า คลองกะลาเสมีสายน้ำ 3 สายที่เชื่อมต่อกัน

ประเด็นสรุปก็คือทางโรงงานยังไม่ยอมรับว่าตนเองผิดจริงและพยายามจะเบี่ยงเบนประเด็น สำหรับตัวแทนชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมทุกคนต่างได้ยืนยันว่าน้ำเสียที่อยู่ในโรงงานขณะนี้เกิดจากโรงงานน้ำมันปาล์ม

อย่างไรก็ตามประธานในที่ประชุม คือ นายเสงี่ยม เทอดสุวรรณ ซึ่งรักษาราชการแทนนายอำเภอได้กล่าวถามทางบริษัทเอบีโก้ว่าจะใช้เวลาเท่าใดในการช่วยเหลือและในที่ประชุมมีมติขอให้กรรมการตรวจสอบความเสียหายด้วย โดยให้ทางประมงเป็นที่ปรึกษา ผู้ใหญ่บ้านบ้านแหลมมะขามเป็นประธานกรรมการและให้ทางสมาคมหยาดฝนร่วมเป็นกรรมการด้วย โดยทางอำเภอและประมงจะทำแบบสำรวจความเสียหายให้

ท้ายที่สุดทางโรงงานได้รับปากว่าจะจ่ายค่าเสียหายให้น้อยที่สุด 50 เปอร์เซ็นต์

สรุปผลการสำรวจค่าเสียหายทั้งหมด

วันที่ 22 มิถุนายน 2536 ทางอำเภอได้นัดหมายฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่างๆเพื่อประชุมสรุปผลการสำรวจค่าเสียหายทั้งหมด ประเด็นที่สรุปมีดังนี้

1. กรณีค่าเสียหายโอกาสทางอาชีพ ทางโรงงานจ่ายให้เพียงรายละ 2,000 บาท บ้านบางค้างคามี่ทั้งหมด 84 ราย โดยได้จ่ายเป็น 3 งวด งวดแรก 1,000 บาท งวดที่ 2 และ 3 อีกงวดละ 500 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 168,000 บาท

2. ประเด็นของปลาที่เพาะเลี้ยงในกระชังที่ตายไปของบ้านแหลมมะขามจำนวน 31 ราย และบ้านบางค่างดาวจำนวน 18 ราย ประเด็นดังกล่าวนี้ทางโรงงานเอบีโก้ได้เสนอแนะว่าน้ำที่เสียที่ทำให้ปลาตายนั้นมาจากโรงงานจริงหรือไม่ ถ้าเป็นจริงใครจะเป็นผู้รับรอง ตัวแทนชาวบ้านได้กล่าวแย้งว่าน้ำที่รับรองเป็นน้ำที่ของนักวิชาการของกรมประมง ทั้งนี้จากมติของวันที่ 8 มิถุนายน 2536 ที่ให้ไปสำรวจดูว่าปลาตายจริงหรือไม่ และเกิดจากสาเหตุใด ก็ได้มีการตรวจสอบคุณสมบัติของน้ำแล้ว

ต่อมาวันที่ 28 มิถุนายน 2536 ทางโรงงานได้เดินทางมาจ่ายค่าเสียหายให้กับบ้านบางค่างดาว กรณีค่าเสียหายในงวดแรก ณ โรงฝึกงานโรงเรียนบ้านบางค่างดาว

ส่วนกรณีค่าเสียหายที่เกิดขึ้นกับปลาในกระชังทางโรงงานแจ้งว่าจะจ่ายให้เพียง 30 เปอร์เซ็นต์ หากต้องการ 50 เปอร์เซ็นต์ให้ดำเนินการฟ้องร้องเอาเอง

ดังนั้นจึงได้มีการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างตัวแทนชาวบ้านบางค่างดาว และทางบ้านแหลมมะขามต่อกรณีดังกล่าว โดยได้ยืนยันในเบื้องต้นว่าโรงงานจะต้องจ่าย 50 เปอร์เซ็นต์ ตามที่ได้ตกลงไว้ที่อำเภอ

อย่างไรก็ตามเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2536 ผู้เลี้ยงปลาทั้งหมดของบ้านบางค่างดาวจำนวน 18 รายได้ขึ้นไปที่โรงงานตามที่โรงงานนัดหมาย ทางโรงงานเจรจาต่อรองเช่นเดิม และได้จ่ายให้เพียง 30 เปอร์เซ็นต์ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 27,324.60 บาท และได้นัดหมายโดยเฉพาะผู้ที่เลี้ยงปลากระชังอยู่ในลำคลองทะเลทางฝั่งตะวันตกของบ้านบางค่างดาว ทำยอดใหม่ซึ่งมีทั้งหมด 4 ราย โดยทางโรงงานได้จ่ายเพิ่มให้อีกเป็นเงินประมาณสี่หมื่นบาท

วันที่ 7 กรกฎาคม 2536 ตัวแทนชาวบ้านจากบ้านแหลมมะขามได้เดินทางไปยังโรงงานเอบีโก้ เพื่อติดตามค่าเสียหายที่เกิดขึ้นให้กับผู้ที่เลี้ยงปลาในกระชังของบ้านแหลมมะขาม โดยยืนยันทางโรงงานจะต้องจ่าย 50 เปอร์เซ็นต์ และทางโรงงานได้นัดหมายว่าหากต้องการ 50 เปอร์เซ็นต์ให้ไปพบกันที่ประชุมของอำเภอ